

Nederland Actueel

Negen x Nederland

Recente ontwikkelingen in Nederland op het gebied van ruimtelijke ordening, demografie, vergrijzing, verstedelijking, duurzame ontwikkeling, enz.

Paul van den Heuvel

1 Mannen & vrouwen

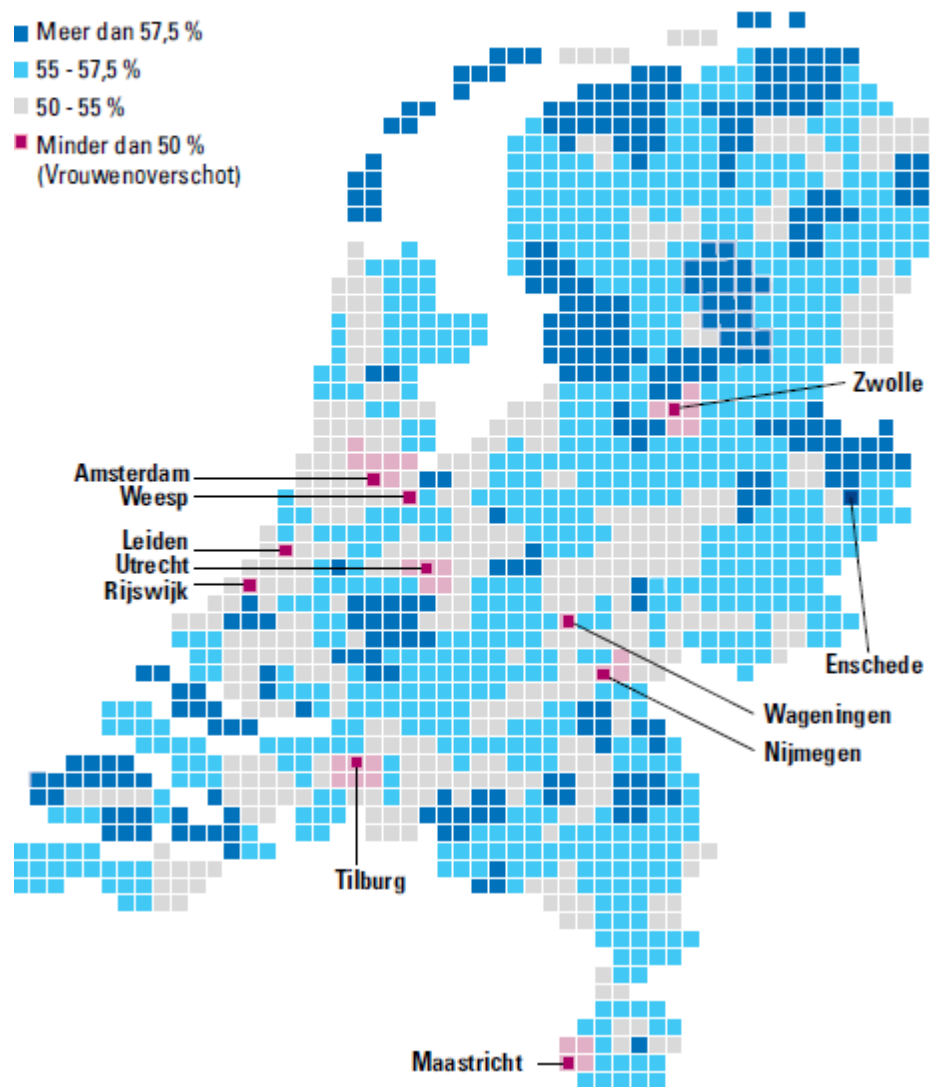
- Imago Nederlandse steden: toerist vs. bewoner
- Wat maakt een stad aantrekkelijk?
 - * werk, onderwijs, winkels, ontspanning, cultuur, vervoer, ligging, mentaliteit
- West & Midden-Nederland vs. Oost & Noord-Nederland
- Vb: Enschede (45^e plaats aantrekkelijkheid): studentenstad / duf imago
 - * Waar vindt een student zijn partner ?
 - * Leeftijd 20-24 jr: op 100 man st tegenover 83 vro st
 - * Leeftijd 25-29 jr: op 100 man st tegenover 75 vro st
- Wat doet Twente om mensen naar de regio te lokken?
 - * Ook aan partner werk & scholing aanbieden; woonruimte aanbieden
 - * Twentenaren met heimwee naar de eigen regio (hunkertukkers)

Huibare mannen vooral op platteland in meerderheid

Mannen- en vrouwenoverschot

Ongehuwde mannen als percentage van totale ongehuwde bevolking (20-30 jr)

- Meer dan 57,5 %
- 55 - 57,5 %
- 50 - 55 %
- Minder dan 50 %
(Vrouwenoverschot)

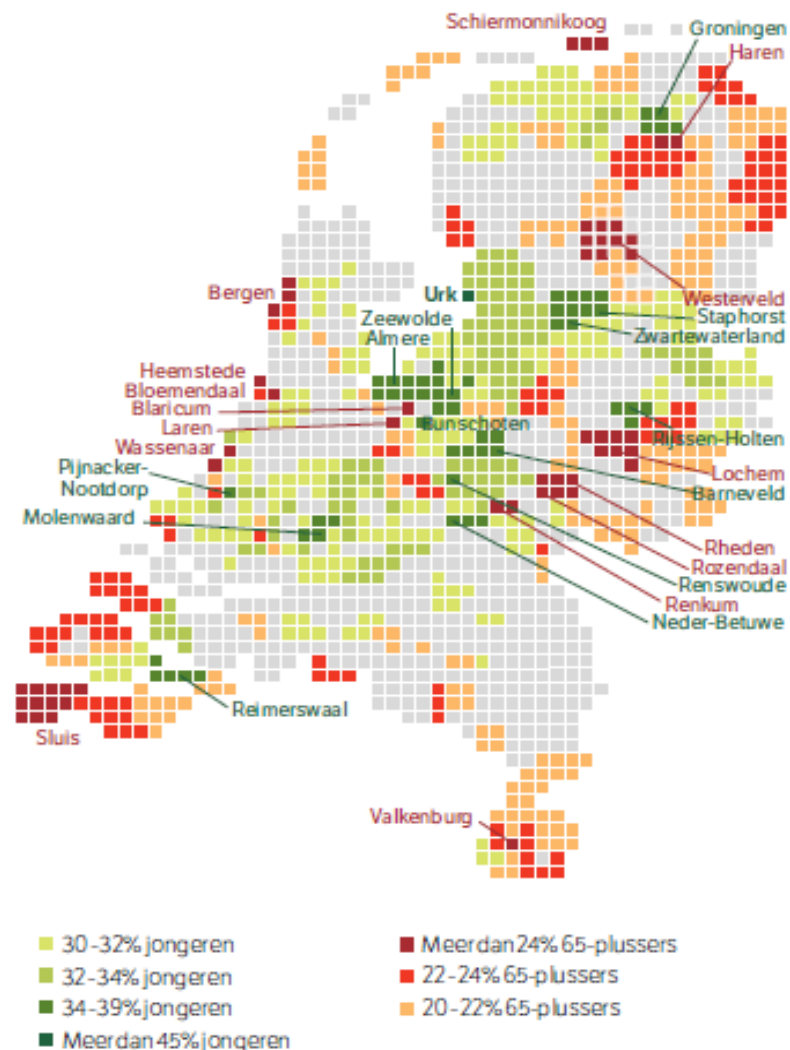
De Oude Markt in Enschede. De stad trekt van oudsher veel mannelijke studenten. Foto Sake Elzinga

2 Jongeren & ouderen

- Tweedeling Zuid-oost, Zuid-NL, Nrd NL vs centrum van Nederland
 - * geen jongeren aan de randen van Nederland
- Voorbeeld Achterhoek
 - * slogan: blijf hier! / kom hier!
 - * keuzemomenten: 18 studie – 25/30 kinderen – 45/50 kinderen huis uit
 - * probleem – hoog gekwalificeerd technisch personeel;
 - * extra probleem – bevolkingskrimp & economische crisis
 - * oplossing: personeel laten pendelen of bedrijf verhuizen
 - * economische crisis: veel faillissementen
- Vraag voor planologen
 - * wat is de functie van de Achterhoek in de toekomst?
 - * minus: een verzorgingsgebied waar vooral ouderen wonen (krimp)
 - * plus: kleinschaligheid in rustige gebieden – kleine bedrijven (bakker) weer populair
 - * krimp is dan niet per se een probleem

Jongeren en ouderen in gemeenten

Gemeenten met hoog percentage jongeren (tot 25 jaar) of ouderen (65+)

Achterhoekse bedrijven vinden moeilijk personeel. **Reclameborden** moeten daar verandering in brengen.

3 De aantrekkelijke stad

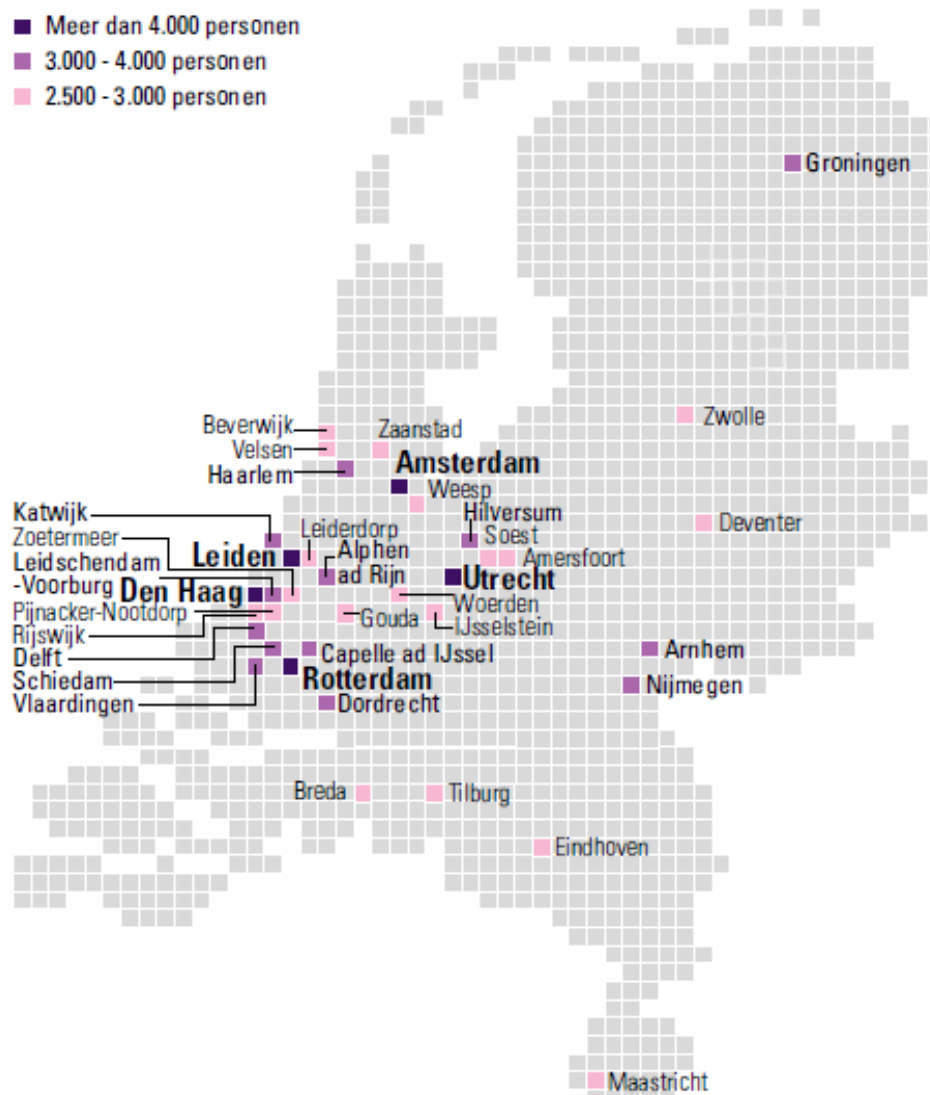
- Wonen in de oude binnenstad
 - * jonge gezinnen: zonder kinderen / met kinderen
 - * 1 bij meer kinderen – VINEX-locatie = buitenwijk, randgemeente
nadeel VINEX: dure huizen, ongezellige sfeer, ver van het centrum, culturele leven
 - * 2 huis binnenstad: weinig ruimte voor ouders + kinderen
adagium “Groot hoeft je plek niet te zijn, als het maar jouw plek is”
- Ranglijst Nederlandse steden
 - * Amsterdam (no 1), Utrecht (no 2): veel “stadspecifieke woonattracties”: historische binnenstad met eigen karakter
 - * s-Hertogenbosch, Maastricht, Zwolle
- West & Midden-Nederland vs. Oost & Noord-Nederland
- Vb: Enschede (45^e plaats aantrekkelijkheid): studentenstad / duf imago
 - * Waar vindt een student zijn partner ?

Van Utrecht tot Den Haag band van overvolle steden

Drukste plaatsen van Nederland

Gemeenten met hoge bevolkingsdichtheid op 500x500 meter

- Meer dan 4.000 personen
- 3.000 - 4.000 personen
- 2.500 - 3.000 personen

Ruth Houtman met haar man Samuel op 60m², met dochterJade en een baby op komst

Stefanie Lap en haar man Martijn op 70m² met zonen Bo en Frey en dochter Anna Foto's Bram Budel

4 De rijkere

- Welvaartsgroei na WO II

- * eerst wederopbouw, optimisme (babyboom), afhankelijkheid van Amerika (Marshall-hulp)
- * infrastructuur herstellen: veel banen; vraag naar huizen, onderwijs, vervoer (auto's)
- * economie: + industrialisatie naar vb van Amerika; + dienstensector; – agrarische sector
- * begin jaren '50: EGKS – EEG – EG – EU: grootschaligheid, mechanisatie, fusies, eigen gasvoorraad
- * loonontwikkeling: geleide loonpolitiek = lonen laag houden = goede concurrentiepositie
- * vanaf 1955: stijgende lonen, opbouw verzorgingsstaat → 1957 AOW, 1963 Bijstandswet
- * uitgavenpatroon: soberheid, spaarzaamheid als deugd; luxegoederen deden hun intrede

Vanaf jaren '60

- * Stabiel salaris, jaarlijks verhoging (inflatiecorrectie); 1 salaris voor heel gezin = vader kostwinner
- * Voorbeeld 1975 – 2015: 40 jaar gewerkt: sparen, AOW + pensioen, erfenis
- * Is situatie voor komende generaties ook gunstig: AOW later & pensioen onzekerder
- * Dus: veel ouderen hebben veel geld → oude dag in luxe doorbrengen,
- * Rustieke delen van NL populair: groene omgeving, rust, cultuur dichtbij, centraal gelegen
- * Zeeland ligt niet centraal = niet aantrekkelijk voor oudere rijken: Euregionaal denken
Vlaming worden uitgenodigd om hier te komen wonen
- * Zeeland ontwikkelt zich eigenlijk een *recreatieprovincie & zorgprovincie*
- * Zorgtoerisme = nwe ontwikkeling ; combinatie van vakantie en medische zorg (operatie)

Het Gooi telt relatief de meeste welgestelde senioren

Regio's met rijke ouderen

Percentage 65-plussers met woning boven € 450.000, per regio*

■ Meer dan 20%

1 Het Gooi en Vechtstreek

■ 12 - 20%

2 Alkmaar en omgeving

3 Agglomeratie Haarlem

4 Aggl. Leiden/Bollenstreek

5 Utrecht

6 Veluwe

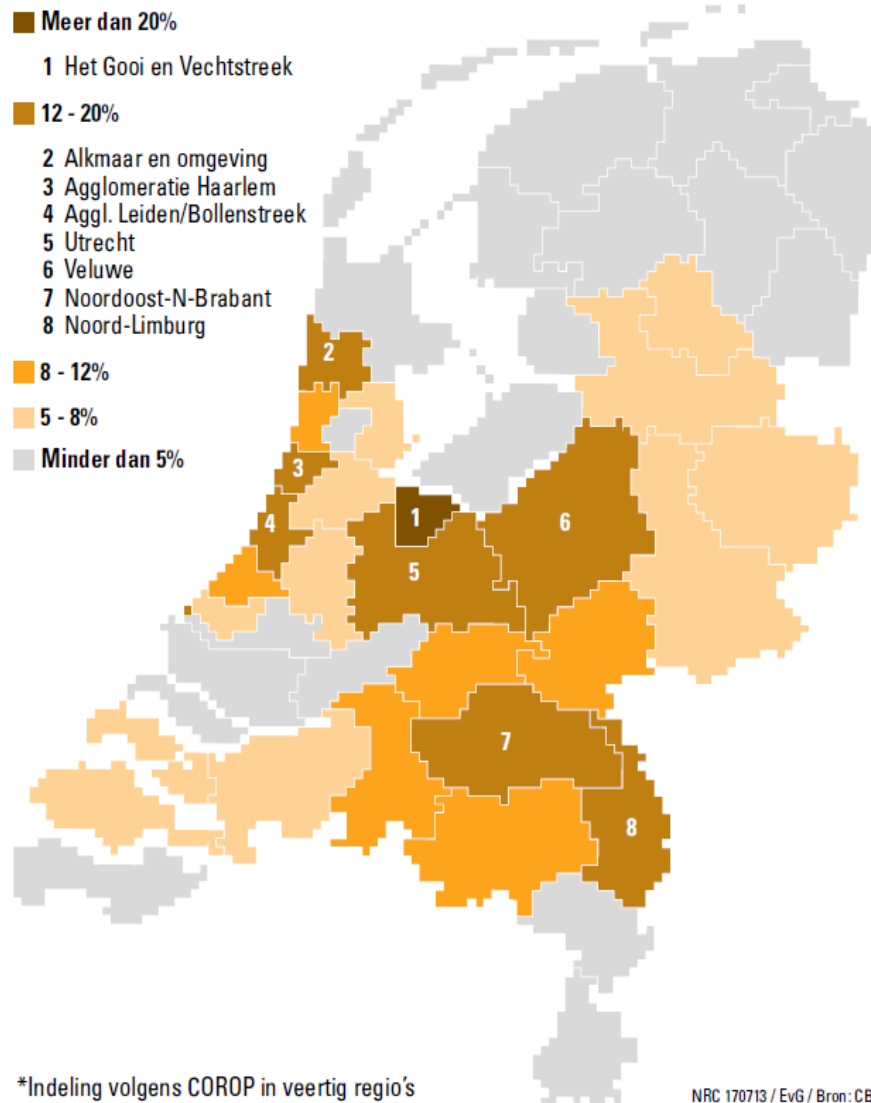
7 Noordoost-N-Brabant

8 Noord-Limburg

■ 8 - 12%

■ 5 - 8%

■ Minder dan 5%

*Indeling volgens COROP in veertig regio's

NRC 170713 / EvG / Bron: CBS

Terneuzen. Aan de Scheldeboulevard verrijzen straks weer drie luxe woontorens. Foto Merlin Daleman

5 Nieuwbouw 2008-2014

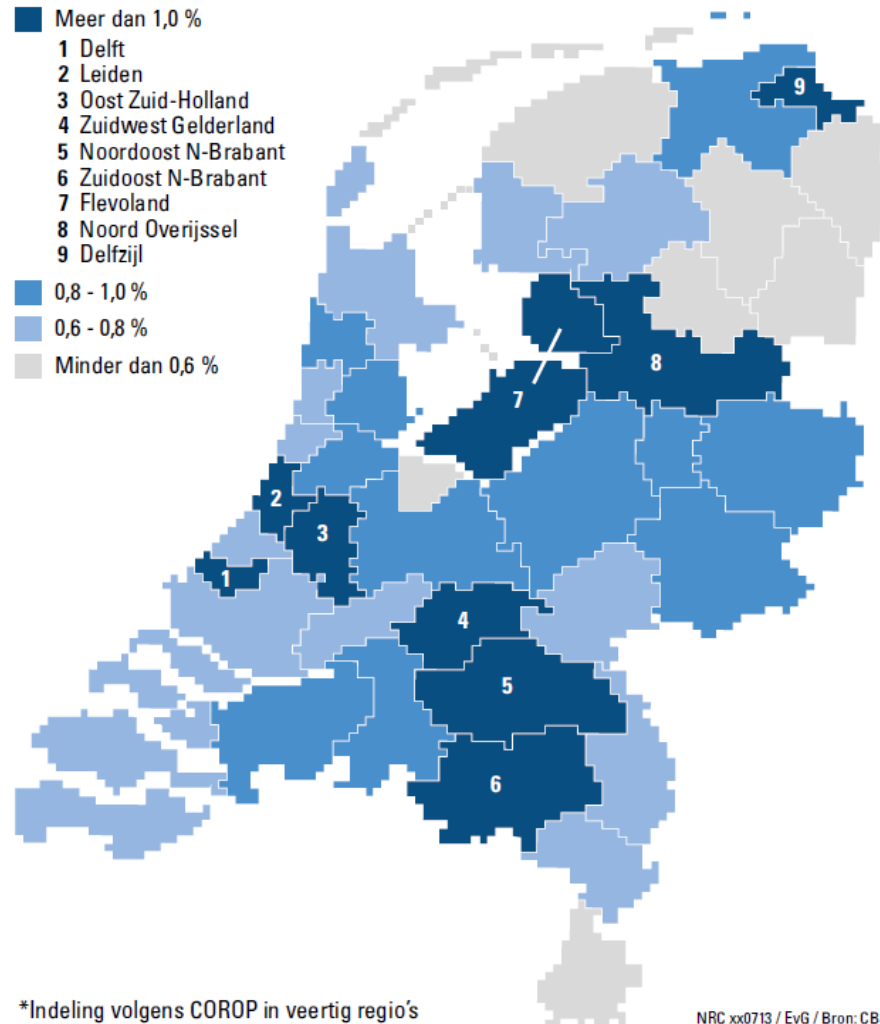
- Minder nieuwbouw sinds 2008

- * economische crisis: daling huizenprijzen, minder nieuwbouw, prestigieuze plannen gaan niet door
- * vooral in Limburg, Friesland, Drenthe bevinden zich gemeentes met “krimp”
- * dit fenomeen willen gemeentes niet / moeilijk onder ogen zien
- * omslag in denken vanaf 2008: maak geen plannen op “groei”, maar op “krimp”
- * denken in “krimp” vraagt een andere “mindset” (radio, TV, kranten – veel aandacht voor “krimp”)
- * o contradictio: er worden in krimpgebieden nog steeds teveel huizen gebouwd
- * “je kunt het krimpprobleem niet oplossen met de denkwijze die op groei is gebaseerd” (Einstein)
- * mogelijke oplossing: woningen slopen – oude vertrouwde wijk afbreken - sociale cohesie behouden
- * investeren leefbaarheid – anders dreigt verloedering
- * Kruispuntuitzending: Zuid-Limburg: Kerkrade – wijk Heilust (fragmenten)

In Zuid-Limburg wordt bijna niet meer gebouwd

Gerealiseerde nieuwbouw in 2011

Gerealiseerde woningen als percentage van woningvoorraad per regio*

Kopers gezocht voor een nog te bouwen villawijk in Schimmert. Foto Merlin Daleman

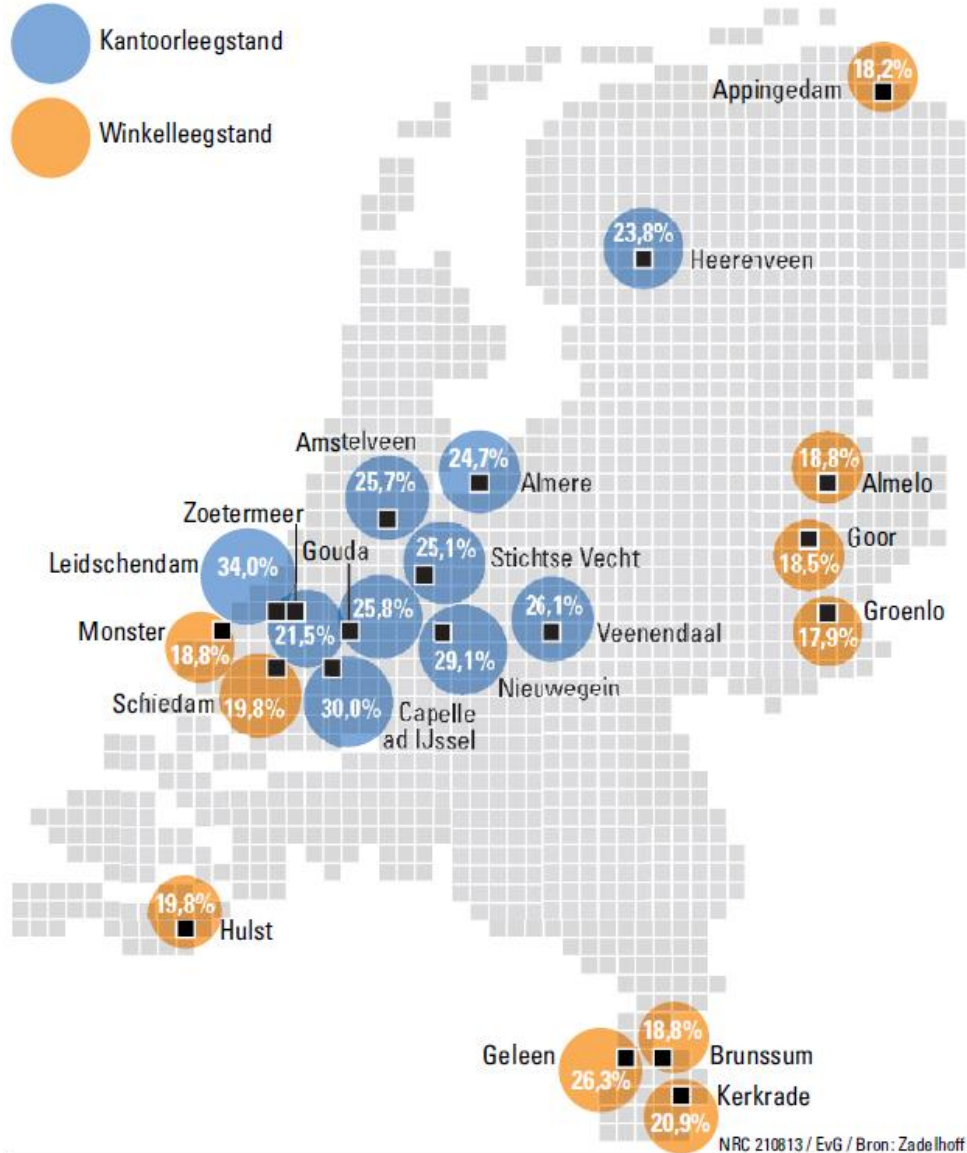
6 Leegstand kantoren

- Leegstand kantoren, winkels & woonhuizen: verspilling van ruimte
 - * algemeen: 1 op de 6 kantoren is overbodig; dat wordt 2 op de 6 (= 33 % in 2014/2015)
 - * oorzaak: 1 economische crisis 2 inkrimpende overheid 3 van rand naar centrum (mode)
 - * jaren 80: tijd van de auto (snelweg) – aan de rand van de stad werken (kantoor)
 - * jaren 00: van de rand van de stad (bedrijventerrein) – trek naar centrum (prestige) - bereikbaarheid met trein is belangrijk → bij NS-station kantoren
- Voorbeeld: gebouw CBS (Centraal Bureau Statistiek)
 - * 1972 gebouwd - staat sinds 2008 leeg – verhuizing naar prestigieuze locatie
 - * gemeente Voorburg (bij Den Haag) wil er van af; eigendom Rijksgebouwendienst
 - * kosten per jaar 1 miljoen euro: onderhoud en afschrijving
 - * oplossing: slopen! veel kantoorgebouwen niet meer nodig (ICT), moderne eisen?
 - * probleem: slopen kost ook geld; alternatieve bestemming: kunstenaars, 1-mansbedrijven

Veel ongebruikte kantoren en winkels in de Randstad

Leegstand van kantoren en winkels

Leegstand-top-tien van gemeenten (percentage van de totale voorraad, 2012)

Het leegstaande CBS-gebouw in Voorburg. „Pure verspilling van ruimte.” Foto Merlin Daleman

7 Alternatief ruimtegebruik....

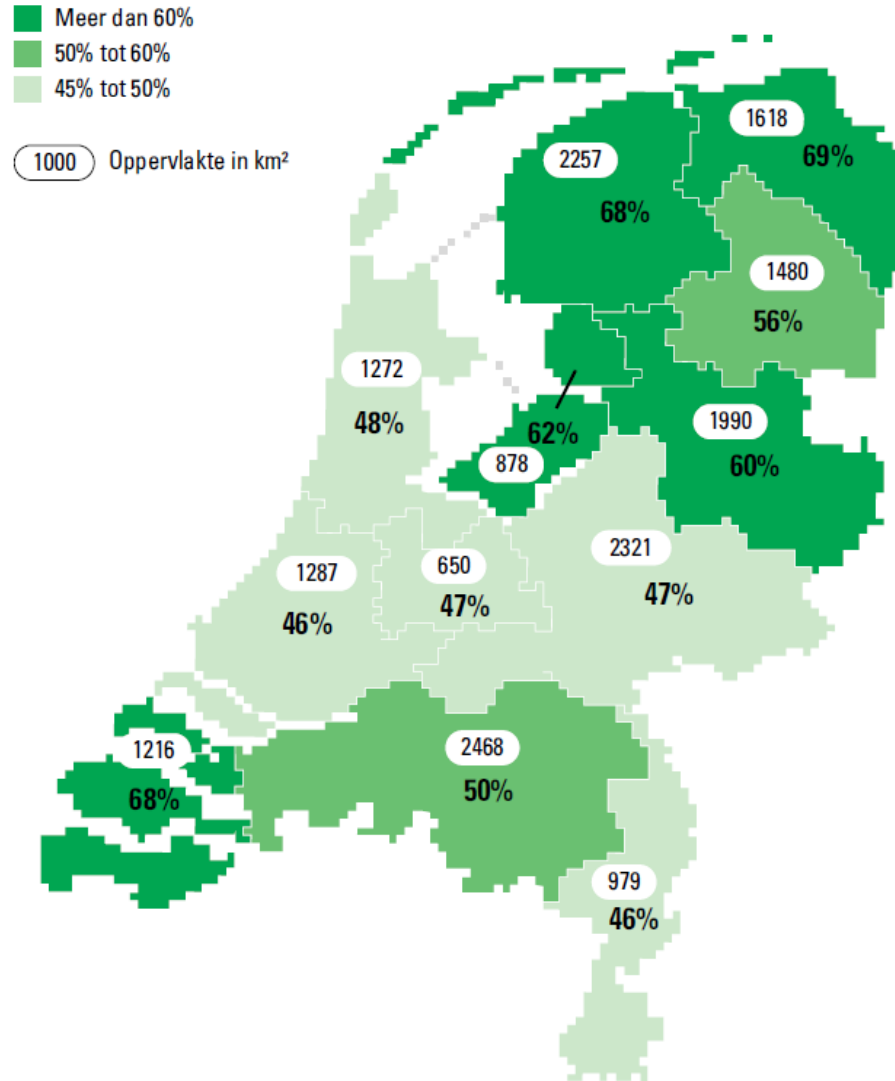
- Voedselvoorziening: boeren – grootschalig - internationaal
 - * groente & fruit: uit verre (goedkope) landen; milieu-onvriendelijk
 - * kwaliteit: bespoten groenten, additieven, E-nummers vs. kwantiteit
 - * jaren '70: aandacht voor kleinschaligheid en gezonde voeding - biodynamische landbouw
 - * breed spectrum aan nieuwe, kleinschalige initiatieven
- Alternatief: nog kleinschaliger, nog dichterbij: stadslandbouw
 - * verbouwen van eigen groente in je eigen (achter)tuin, buurt, stadstuin
 - * doel: gezond voedsel, cohesie in de buurt vergroten
 - * grondgedachte: iedereen moet toegang hebben tot vers, gezond voedsel
 - * voordeel is de economische crisis: mensen kijken dan hoe dingen goedkoper/beter kunnen
 - * eigen voorbeeld: stuk bouwgrond – geen woningen – nu ontwikkeling stadstuin
 - * nieuw: burgers eisen zelf grond op van de gemeente om groente te gaan verbouwen
 - * Transfarmers – Permcultuur – Bossche Boeren: op naar een groene / gezonde stad.....

d u r z a a m

Ruim de helft van Nederland wordt agrarisch gebruikt

Landbouwgrond in 2012

Oppervlakte in gebruik als landbouwgrond, per provincie in km² en procent

Transfarmers teelt aardappels op een braakliggend stuk grond in Den Bosch. Foto Merlin Daleman

8 Alternatieve begraafplaatsen

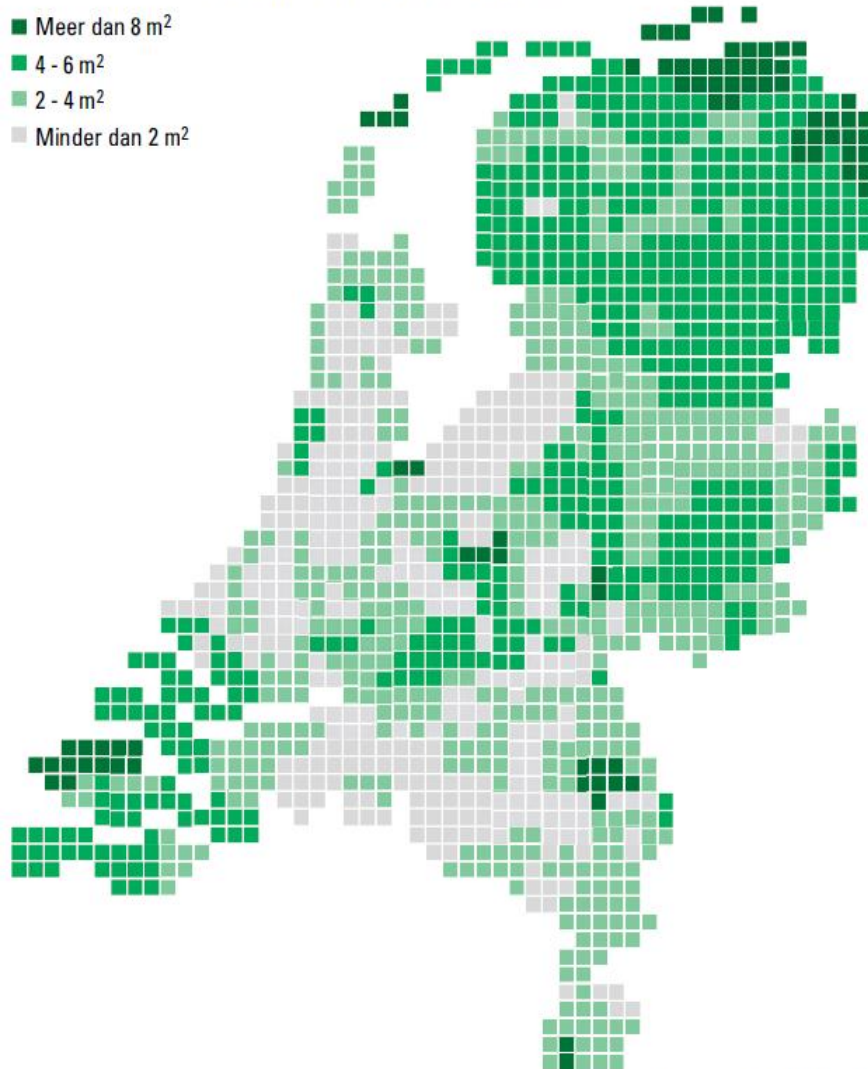
- Nieuwe trend van nieuw gebruik van ruimte, natuur
 - * niet meer begraven op traditioneel kerkhof – maar in de vrije natuur
 - * initiatief van begrafenisondernemers en natuurorganisatie
 - * Natuurmonumenten Nederland heeft eigen natuurgebieden waar dat mogelijk is

Zeeland en noordoosten bieden overledene de ruimte

Begraafplaatsen

Vierkante meter begraafplaats per inwoner per gemeente

- Meer dan 8 m²
- 4 - 6 m²
- 2 - 4 m²
- Minder dan 2 m²

Op Hillig Meer worden bloemen twee weken na de begrafenis weggehaald. Foto Sake Elzinga

9 Polenhotels

- Nieuwe migrantenstroom

- * Binnen EU verband werken veel Polen in NL, vanaf 2014 ook Bulgaren, Roemenen
- * Huisvesting: vgl. ervaring met Turken, Marokkanen – slechte voorzieningen
- * Oplossing: woonruimte wordt aangeboden door werkgever: economisch eigenbelang, vorm van maatschappelijke betrokkenheid

- Voorbeeld: Swifterband – ligt in Flevoland = nieuwste provincie van NL

- * int totaal 6000 inwoners – 300 Polen (in heel NL zijn 340.000 arbeidsmigranten)
- * werkzaam in de biologische landbouw, tuinbouw (appels, peren)
- * tot nu toe: camping, stacaravan, vakantiehuis
- * men verwacht: nieuwe (economische) impuls, remedie tegen de vergrijzing

Veel Polen in Zuid-Holland, Oost-Brabant en Flevoland

Polen en Polenhotels

Permanente verblijven voor arbeidskrachten uit Oost-Europa

Het erf aan de Visvijverweg in Swifterbant waar een Polenhotel moet komen. Foto Sake Elzinga

Jislum – één straat, achttien huizen

Het draait allemaal om de kerk", zegt Bart Roemers. "De kerk is een baken in het veld", zegt Wieke Hoekstra. "Als er geen kerk staat", zegt Pieter Hofman, "is het geen dorp." "Als de kerk en de kroeg weg zijn, is het hele dorp naar de kloven", zegt Jan Bijker. Hij is de eigenaar van de kroeg.

Jislum. Één straat, achttien huizen, eenveertig inwoners. Het is de kleinste kern in de kleinste gemeente op het Friese vasteland. Er staat geen school, geen postkantoor, geen winkel – alleen de rijdende winkel komt af en toe langs. Voor al die voorzieningen moeten de Jislummers naar Reitsum, Genum of Birdaard (dat ze uitspreken als 'bedard'). Midden op de Hikkaarderijk staat een bordje dat de halte van de Opstapper markeert, een bus die eens per uur tussen Roodkerk en Dokkum pendelt. Het lokale nieuwblad schreef er laatz over: de halte wordt opgeheven.

Op het kerkhof liggen de Jislummers die er rond 1900 hebben gewoond, toen het dorp naar men zegt nog zeker 150 inwoners

telde. In sommige grafstenen is een psalmtekst gebeiteld met de toevoeging dat die naar de oude berijming gaat – zo lieten de nabestaanden zien dat de overledene van het juiste reformatorische geloof was geweest en de Dag der Opstanding met gerust hart kon afwachten. Er wordt nog altijd begraven op de heuvel, maar voor een kerkdienst moeten de gelovigen naar de kerk van Wanswerd of van Birdaard.

Eind vorige eeuw stond de kerk van de heilige Catherina er zo armetierig bij, dat de kerkvoogden het gebouw wilden slopen. Onder aanvoering van nieuwkomer Bart Roemers kwamen de Jislummers in het geweer. Ze richtten een stichting op en voor 56.000 euro kochten ze de kerk. Dat wil zeggen: het schip, de toren is nog van de Hervormde Gemeente. De gemeente schoot het voor, de Jislummers hebben het in jaarlijkse termijnen afbetaald.

Tekst **Bas Blokker**
Foto **Merlijn Doornernik**

